

Open monumentendag fietsroute van Doetinchem naar Bontebrug.

Weetjes omtrent plekken waar u langs komt.

De nummering correspondeert met die van de routebeschrijving.

1. Op het Simonsplein staat de trots van Doetinchem: de Catharinakerk. Tijdens de zaterdag van open monumentendag is de kerk open voor publiek. De toren is na het bombardement van 1944 herbouwd, maar niet op de oorspronkelijke plaats. Hij staat nu vóór de kerk, vroeger erin.
2. In de Hamburgerstraat treft u de winkel 0314. Een kledingzaak. Onder die winkel bevindt zich een eeuwenoude kelder die tijdens monumentenweekend te bezichtigen is. Een van de weinige restanten van historisch Doetinchem, dat in 1944 twee keer zwaar gebombardeerd is.
3. De Brouwerskamp is het enige hofje van Doetinchem. Het werd na WOII gebouwd ten behoeve van "ouden van dagen", zoals die toen genoemd werden. Een fraai stukje wederopbouwarchitectuur. Er is een kleine tentoonstelling over de bouwgeschiedenis.
4. De Paskerk is open voor het publiek. Na de oorlog gebouwd ter vervanging van de oude R.K. kerk in de binnenstad. Die oude kerk stond in de hoek die gevormd wordt door de Waterstraat en de Kapoeniestraat. Het werd vroeger "Klein Rome" genoemd, omdat er, behalve die kerk ook R.K. scholen, de pastorie en de R.K. Diaconie gevestigd waren. (Kadastrale Atlas Doetinchem 1832).
5. Doetinchem heeft sinds 1954 betaald voetbal. Stadion De Vijverberg werd in september 1954 in gebruik genomen met de wedstrijd De Graafschap-Fortuna (1-1). Sinds dat openingsduel is er veel veranderd op en rond De Vijverberg. Aanvankelijk waren er houten tribunes, later vervangen door beton. Halverwege de jaren negentig kwam men tot de conclusie dat ingrijpen noodzakelijk was, omdat de Vijverberg in zijn toenmalige vorm niet meer voldeed. Plannen voor een nieuw stadion werden door supporters zonder omhaal naar de prullenbak verwezen, waarna werd besloten tot een volledige renovatie, die in de zomer van 1998 begon. Binnen twee jaar werden alle vier tribunes gesloopt en vervangen door modernere bouwwerken. De vier hoeken werden dicht gebouwd en de tribunes kwamen dicht op het veld te staan, waardoor een compactere sfeer ontstond, die wordt vergeleken met veel Engelse stadions. De verbouwing was in 2000 gereed, en de vernieuwde Vijverberg werd op 12 augustus van dat jaar feestelijk geopend met een oefenwedstrijd. De architect van die renovatie was de Doetinchemmer Gerhard Simonetti. Stadion De Vijverberg is (nog) geen deelnemer aan open monumentendag.
6. U bent hier in de Koekendaal, een werkverschaffingsproject uit de jaren '30. De Koekendaal is al jaren een begrip in Doetinchem. Het 43 hectare grote bosgebied, loof en dennen, biedt een leuk dagje uit voor jong en oud. Met een bijenweide, trimbaan, speelweide, dierenweide, kinderboerderij, kruidentuin en twee wandelroutes is er altijd iets te beleven.
7. De Ooijman is een pompeuze villa met veel krullen en versierselen. Het is ooit een woonhuis geweest, een tijdelijk verblijf voor chronisch zieken (later verhuisd naar de gelijknamige instelling aan de Keppelseweg), een yoga-gemeenschap (de kleine huisjes aan de zijkant zijn daar nog een herinnering aan). Nu is het een particuliere zorgvilla voor 15 bewoners die meer of minder zorg behoeven. De Ooijman wordt reeds vermeld in de Historische Atlas van 1843.

8. Aan uw rechterhand passeert u de openbare basisschool Wis en Wierig, gebouwd in de jaren '70 van de vorige eeuw en de legendarische Gaanderense sporthal "De Pol", waarvoor de Gaanderense bevolking indertijd een spectaculaire actie voerde, die ertoe leidde dat Gaanderen eerder een sporthal had dan Doetinchem.

9. Op de hoek van de Hoofdstraat en de Warnersstraat staat een *wit kerkje*. Zo heet het ook in de volksmond. Het behoorde toe aan de kleine protestante gemeente van Gaanderen. Het is nu in gebruik als woon- en zorgcentrum voor geestelijk gehandicapten. De ouders van één van hen hebben het een paar jaar geleden gekocht en verbouwd. Het heet sindsdien : "De Vlinder".

10. De geschiedenis van Terborg begint in de dertiende eeuw met de bouw van een kasteel door Dirk I van Wisch. Het kasteel Wisch lag op een gunstige plek, dicht bij de Oude IJssel en bij de handelsweg van Anholt naar Doesburg. Het gebied rond het kasteel werd wel Hof ter Borg genoemd. Ten noorden van het kasteel ontstond een dorpje dat Toe Borch of Ter Borch werd genoemd. De naam betekent dus letterlijk: bij het kasteel. Op 23 april 1419, de naamdag van de heilige Sint Joris, verleenden de heren van Wisch stadsrechten aan Terborg, met in die tijd zo'n 300 inwoners. Sint Joris is nog altijd de beschermheilige van Terborg. Lange tijd bestond Terborg uit slechts één straat, de Hoofdstraat, met aan het begin en het eind stadspoorten welke werden bewaakt door stadspoortwachters. Net buiten de oostelijke poort, op het kruispunt van twee belangrijke herenwegen, werd een herberg gebouwd voor mensen die na het sluiten van de poorten de stad niet meer in konden. Op die plek staat tegenwoordig hotel de Roode Leeuw. Elke avond om 21u luidt de klok van de NH-Kerk. Dit gebruik stamt nog uit de tijd dat Terborg stadspoorten had. De klok werd geluid voor de poorten sloten, als teken voor de bewoners om naar huis te gaan voor het avondeten. Omdat veel mensen 's avonds pap aten, noemde men dit – en nu nog steeds – de papklok. In de Hoofdstraat ziet u direct de torenspits van een kerk. Dit is de voormalig Georgiuskerk.

In Terborg staan twee kerken. De Georgiuskerk aan de Hoofdstraat en de laatgotische, eenbeukige witte kerk bij de oprijlaan naar het kasteel. Rond 1370 stond er al een kapel op deze plek en in 1372 liet Hendrik van Wisch een altaar wijden aan Maria en de Heilige Georgius. In 1382 werd Terborg een zelfstandige parochie en tijdens de reformatie ging de kerk over van katholieke in hervormde handen en de katholieken maakten een huiskerk aan de Walstraat. In 1843 werd aan de Hoofdstraat een nieuwe kerk gebouwd. De Georgiuskerk is een zogenaamde waterstaatskerk die in 1877 ook een toren kreeg. De huidige kerk is in 1914 gebouwd (ontwerp Jan Stuyt) waarbij de toren uit 1877 bewaard is gebleven. Door teruglopend kerkbezoek zijn er vanaf 2013 in de weekenden geen Eucharistievieringen meer in deze kerk.

11. Schoolmeestershuis Terborg wint Monumentenprijs 2023 De treffende restauratie en renovatie van het pand Hoofdstraat 83 in Terborg heeft de familie Steer de Monumentenprijs van de gemeente Oude IJsselstreek opgeleverd Oorspronkelijk gebouwd in 1902 was het de woning voor hoofdmeester Weenink van de naastgelegen school, de openbare lagere school. In 1960 kwam er elders in Terborg een nieuwe openbare school. De oude school werd verbouwd tot gymzaal en bibliotheek en werd in 2016 afgebroken. In het vroegere meestershuis kwam, na de verbouwing van de school, de koster van de katholieke kerk Ben Mulders te wonen. De familie Mulders heeft er vele jaren gewoond. Gelukkig onderkende de gemeente Wisch destijds al het bijzondere karakter van dit pand, want het werd op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Huidige Terborggenaren zullen het pand vooral kennen als kringloopwinkel, van de Animal Care-organisatie. Met de bouw van het stijlvolle appartementencomplex op de plek van de vroegere school/gymzaal/bibliotheek is het pand gekocht door de familie Steer. Hun benadering van het gebouw paste uitstekend bij het nieuwe

appartementencomplex en bij de restauratie en renovatie van het naastgelegen pand Deurvorst.

12. De hervormde kerk (Hoofdstraat 91), oorspronkelijk gewijd aan St. Georgius en St. Barbara, is een eenbeukige kerk met driezijdig gesloten koor en een sierlijke toren van drie geledingen met gezwenkte torenhelm voorzien van een koepeltje. De oude toren werd in 1723 door brand verwoest en vervolgens in 1746 herbouwd naar plannen van Gerrit Ravenschot; hiervan getuigt de gedenksteen in de sobere zandstenen toegangspoort. Het huidige schip verrees in 1844 ter vervanging van een schip uit 1409-'29. Het oudste deel van de kerk is het smallere en hogere koor, gebouwd in 1517 ter plaatse van een uit 1370 stammende kapel. In 1775 kreeg dit deel een stucplafond en in 1854 volgde de bouw van een koorportaal en sacristie in Willem II-gotiek en werd het koor gepleisterd. Tot de kerkinventaris behoren vier maniëristische grafzerken - de oudste is van Margrita van Duithe, gen. Buth (†1636) -, een door C.F.A. Naber gebouwd orgel (1847), een preekstoel en drie herenbanken (alle midden 19de eeuw).

13. In de tuin aan de kant van de Laan van Wisch stond in 1832 het eerste gemeentehuis van Wisch!

14. Wisch (Laan van Wisch 4), ook 'Hof Terborg' genoemd, wordt voor het eerst genoemd in 1207. Van vóór de verwoesting van 1528-'33 dateren de forse laat-15de-eeuwse ronde toren met vroeg-16de-eeuwse zeskantige traptoren, en mogelijk ook de vierkante toren. Deze torens staan respectievelijk aan de buitenhoek en aan de oostzijde van het in de 17de eeuw tot stand gekomen L-vormig huis. Hiervan verrees eerst de gedrongen noordvleugel - met jaartalsteen '1648' - en kort daarop de lange smalle oostvleugel. In 1851 kwam Wisch in bezit van de familie Van Schuylenburch, die het geheel liet herstellen en pleisteren. Na zware schade in 1945 volgde herstel in 1951-'60 naar plannen van E.A. Canneman. Daarbij zijn inwendig diverse van elders afkomstige onderdelen in Lodewijk-stijlen aangebracht. Het huis wordt omgeven door een fraai park, waarvan de aanleg tot circa 1775 teruggaat en midden 19de eeuw zal zijn aangepast.

15. Op de Paasberg staan 3 prachtige villa's. Nadat in 1911 de windkorenmolen op de Paasberg was afgebroken, verkocht de familie Van Schuylenburgh, bewoners van Kasteel Wisch, drie percelen grond aan resp. ir. Arnold Jan Ingen Housz, beoogd directeur van de DRU, de beide andere percelen kocht Frans Deurvorst, directeur van de DRU. Zijn zoon Mel Deurvorst kreeg het middelste stuk en zoon Frank ontving het meest rechts gelegen stuk. Beide zonen kregen de grond cadeau als huwelijksgeschenk. Het ontwerp van de villa's is van architect M.J. Mols uit Velp. Corry Ingen Housz-Philips stamde uit het geslacht van de rijke Eindhovense Philipsfamilie. Waarschijnlijk is dit de reden dat het huis dubbel zo groot was als de huizen van de buren Deurvorst. Mel Deurvorst trouwde in 1926 met de Engelse Claire Yates, hier werd een huis gebouwd met cottage-achtige karakteristieken, hetgeen de Engelse uitstraling van het huis verklaart. Frank Deurvorst trouwde met Els Hoogeweegen. Zij stamde uit een gegoede distillateursfamilie, eigenaren van Huskamp & Zonen te Rotterdam. Frank was een paardenman. Dit is nog te zien aan de speciaal gebouwde luxieuze paardenstal in de bocht van de oprit. De tuin van 't Zonnehuis werd ontworpen door Samuel Voorhoeve, een geboren Rotterdammer die zich in Oosterbeek had gevestigd als tuinarchitect. Generaal veldmaarschalk Walter Model was in 1944 zo gecharmeerd van het huis dat hij het tot een van zijn hoofdkwartieren maakte. De bewoners werden uit huis gezet. Een bombardement trof geen doel, het huis bleef onbeschadigd.

16. Links zien we het Almende College, let u even op de kopgevel. Er is hier een “dronken” metselwerkverband gebruikt.

17. De *Oude Mauritiuskerk*, ook wel de *Nederlands Hervormde kerk*. Op de locatie van de kerk is rond 1100 een kapel opgebouwd uit oersteen. Deze werd rond 1240 verbouwd tot de huidige kerk, die werd gewijd aan Mauritius. De kerk viel onder Bisdom Munster en ging in 1570 over naar het Bisdom Deventer. Tijdens de reformatie ging de kerk over van de rooms-katholieken naar de protestanten. De katholieken zouden later weer een eigen kerk bouwen, de nabijgelegen Sint-Mauritiuskerk. De eenbeukige zaalkerk met 3/8 gesloten koor en zware toren met hoge spits, die een koepeltje draagt. Het schip, dat onoverwelfd is, dateert uit de romaanse periode; de toren is vroeg gotisch en het koor waarschijnlijk XVe eeuws. Uitwendig zijn kerk en toren gepleisterd. Het koor heeft een rococoplafond. Inventaris: preekstoel (XVIIe eeuw) met Lodewijk XV-achtershot en lezenaar (1751). Twee herenbanken (XVIIe eeuw). Klokkenstoel met gelui van drie klokken, waarvan twee van M. en J. Fremy, 1641, respectievelijk diameter. 112 cm. en 100 cm. en een van P. van Trier en R. Peckel, 1671, Mechanisch slingeruurwerk van Van Bergen. Eenklaviers orgel, in 1855 gemaakt door C.F.A. Naber. Na ingrijpende verbouwingen in 1974 gereconstrueerd door Flentrop Orgelbouw. diameter. 99,6 cm.

18. Gerritsens Molen, deelnemer aan de Open Monumentendag. Vroeger had de molen de naam "Beltermans molen", naar de hoofdbewoner van de boerderij "De Belterman" Bernardus Bongers, die de molen in 1856, met steun van de leerlooiers gebroeders Borggreven, op een natuurlijke hoogte zelf bouwde. De kap werd gebouwd door de firma Kreeftenberg uit Varsseveld. De molen werd meteen gebouwd als korenmolen. Eerst was er ook sprake van om ook voor de leerlooierij run (voor het looiproces benodigde stof) te gaan malen.

In 1887 kwam de molen in bezit van de familie Gerritsen.

In 1926 werd de molen te koop aangeboden, omdat hij toen onrendabel was geworden en sporen van verval ging vertonen. Ondertussen was het maalbedrijf via stoomaandrijving overgeschakeld op elektrische aandrijving.

Van 1940 tot 1950 was de molen en het pakhuis eigendom van het veevoederbedrijf B. Coops uit Halle.

In 1950 kocht de familie Gerritsen de molen terug, die met hulp van diverse geldgevers, in 1968 de molen liet restaureren.

In 1972 werd de gemeente Wisch eigenaar van de molen, het molenerf en het pakhuis.

In 1999 kreeg de molen een compleet nieuw gevucht.

Eigenaren van de molen waren:

B. Bongers (1856 - 1857),

Wed. B. Bongers (1857 - 1869),

B. Bongers en cons. (1869 - 1887),

Th . Gerritsen (1887 - 1898),

Th. J. Gerritsen (1898 - 1919),

J. Th. Gerritsen (1919 - 1940),

Fa. B. Coops (1940 - 1950),

Th. J. M. Gerritsen (1950 - 1972).

Gemeente Wisch/Oude IJsselstreek (1972 - heden).

19. Rechts van de weg een infobord over het vroegere Huis Lichtenberg dat hier heeft gestaan.

20. Bij de voormalige tramhalte Bontebrug zijn diverse activiteiten:

- Historische foto's van Bontebrug in vroegere jaren.
- Een film van de oudheidkundige verenigingen.
- Oud-Hollandse spelen.
- Straatschildering van de loop van de voormalige tramlijn.
- Optreden van de band Palace Flophouse